

De Huismus in Noordwijk-Binnen in 2009

Hein Verkade

In 2004 is de huismuspopulatie van Noordwijk-Binnen voor het eerst in kaart gebracht (fig.1). Tijdens 10 ochtendbezoeken werden alle tjlpende mannetjes genoteerd. De telling startte eind maart in de wijk Boerenburg. Als laatste was eind april de wijk Vinkeveld aan de beurt. Het resultaat leverde een wat somber beeld op en de verwachtingen voor de toekomst leken niet zo gunstig.

Om te zien hoe het de Huismus in de daaropvolgende jaren is vergaan, werd besloten de telling in 2009 te herhalen. Om een vergelijking tussen de jaren zo betrouwbaar mogelijk te maken, is in 2009 op exact dezelfde wijze geïnventariseerd als in 2004. Ook werden de wijken in dezelfde volgorde geteld, om mogelijke seizoensverschillen uit te kunnen sluiten. April is de belangrijkste maand voor de huismussentelling. Het weer liet zich over het algemeen van zijn goede kant zien. Veel zon, redelijke temperaturen en niet al te veel wind.

Resultaten

Tijdens gesprekken met bewoners, bleek dat de meesten de indruk hadden dat zij wéér of méér Huismussen in hun tuin zagen dan in de voorgaande jaren. Al tijdens de eerste telronde in de wijk Boerenburg werd dit beeld bevestigd. Op meer plaatsen tjlpten Huismussen en er leken ook grotere concentraties te zijn. In het oude dorp was het beeld wisselend. Sommige kleine kolonies bleken verdwenen, terwijl anderen groeiden. In de zuidelijke wijk Vinkeveld nam het aantal zingende mannetjes ook toe (fig.2). Eind april stond de teller op 220 verschillende zangposten. Dit

betekent een toename van bijna 30% t.o.v. 2004 toen 171 zangposten werden genoteerd. De toename vond niet overal in gelijke mate plaats. Met name in de grote nieuwbouwwijken Boerenburg en Vinkeveld was de stijging opmerkelijk; de toename in het oude dorp was bescheidener (fig.3).

Oorzaken van toename

In het verslag over de telling van 2004 werd een somber toekomstbeeld voor de Huismus in Noordwijk-Binnen gegeven. Biotoopvernietiging en verdichting van de bebouwing zouden de populatie steeds verder onder druk zetten.....

Zo blijkt maar weer eens dat verwachtingen soms niet uitkomen en dat de natuur en haar ontwikkeling heel wat complexer in elkaar zit dan je denkt. Het is dan ook niet eenvoudig een verklaring te geven voor de toename van de Huismus in Noordwijk-Binnen.

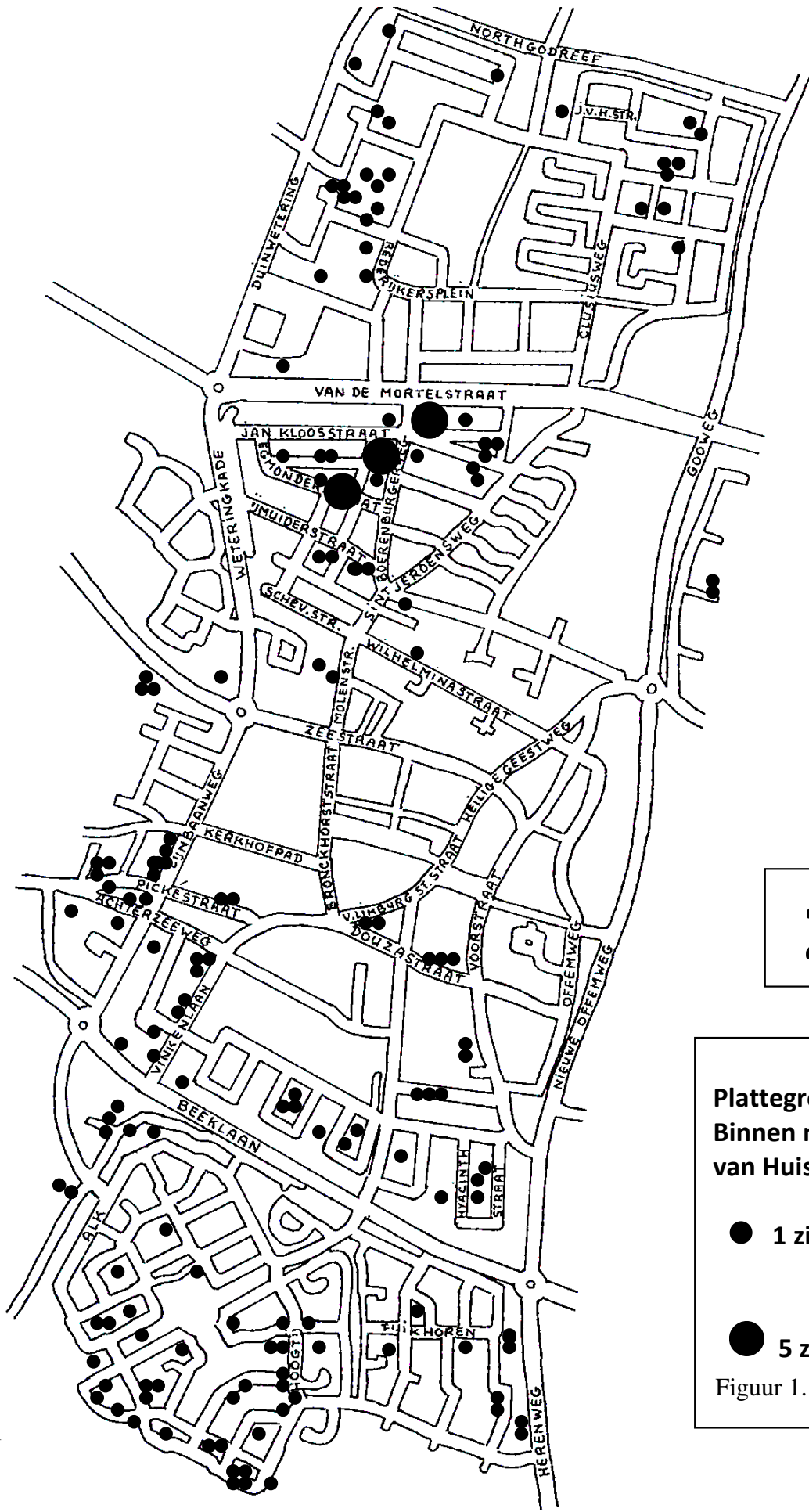
Zo op het oog is er aan het biotoop van de Huismus de afgelopen jaren weinig veranderd. En als dat wel het geval is, dan is dat meestal niet ten

goede geweest. De 'verstening' van het dorp en van de particuliere tuinen, lijkt langzaam maar zeker door te gaan. Ook het aanbod aan nestruimtes neemt eerder af dan toe. In verschillende wijken (o.a. in Boerenburg) werden huizenblokken van vogelschroot voorzien, waardoor de vogels niet meer onder de dakpannen konden kruipen. De Huismus lijkt dus, tegen de verwachting in, toe te nemen.

Mogelijk kan in een toegenomen jongen- en/of winteroverleving een verklaring worden gevonden voor de positieve populatieontwikkeling. In dit kader is het opvallend, dat juist de winter van 2008/2009 voor het eerst in ruim tien jaar een serieuze koudegolf met sneeuw

opleverde. Hierdoor zal de populatie Huismussen nog verder onder druk zijn gekomen. Toch lijken andere ontwikkelingen de winteroverleving juist positief te beïnvloeden. Zo lijkt de predatiedruk verminderd te zijn. De belangrijkste natuurlijke predator van de Huismus is de Sperwer. Rond de eeuwwisseling verschenen steeds vaker berichten (o.a. op de site www.strandloper.nl) over jagende Sperwers die in tuinen verschenen. De geslagen prooien betroffen vooral Huismussen en Turkse Tortels. Dergelijke meldingen namen daarna af, kennelijk daalde het aantal Sperwers.

Hiervoor zijn inderdaad aanwijzingen.

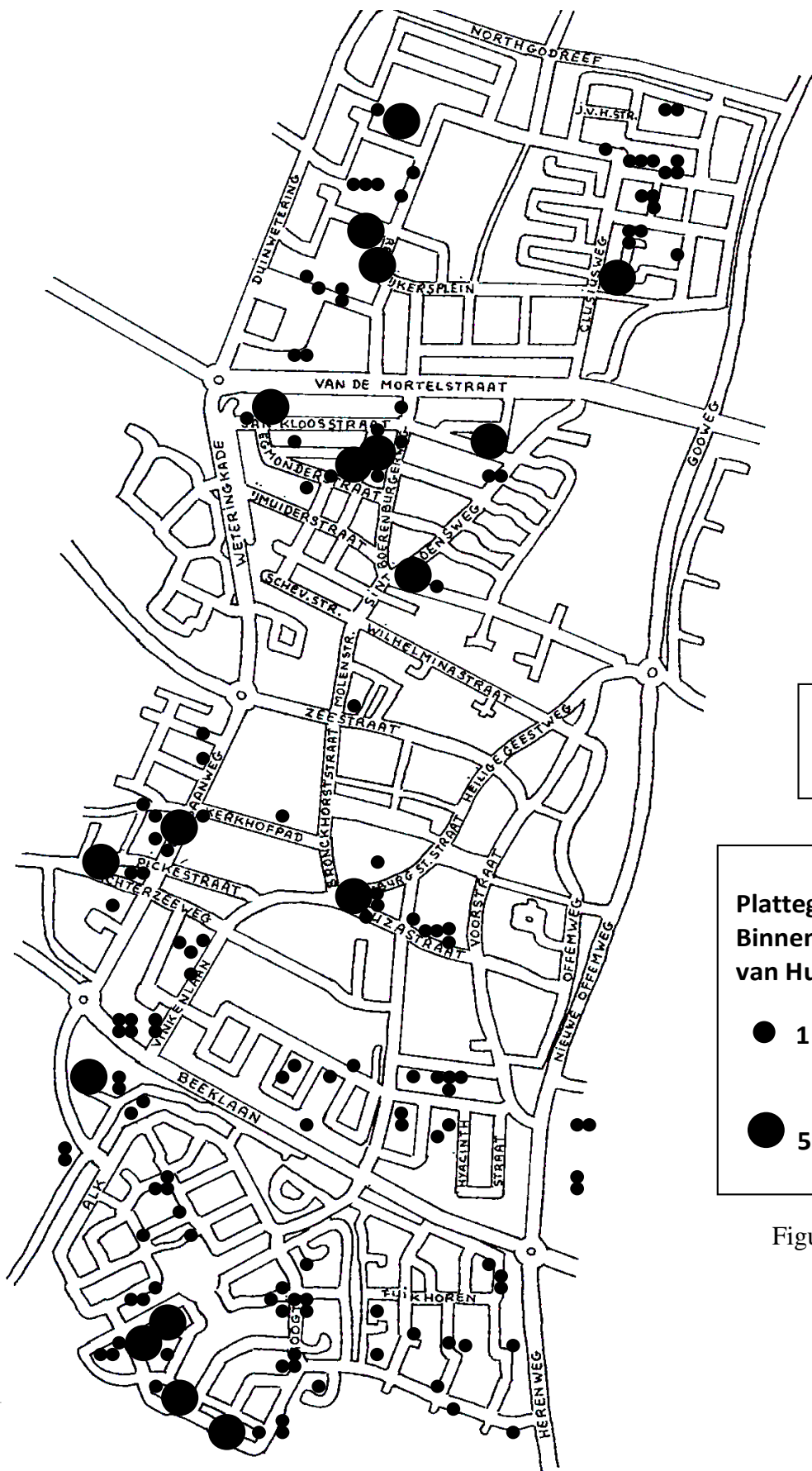

2004

Plattegrond van Noordwijk-Binnen met zangposten van Huismussen

- 1 zingende vogel
- 5 zingende vogels

Figuur 1.

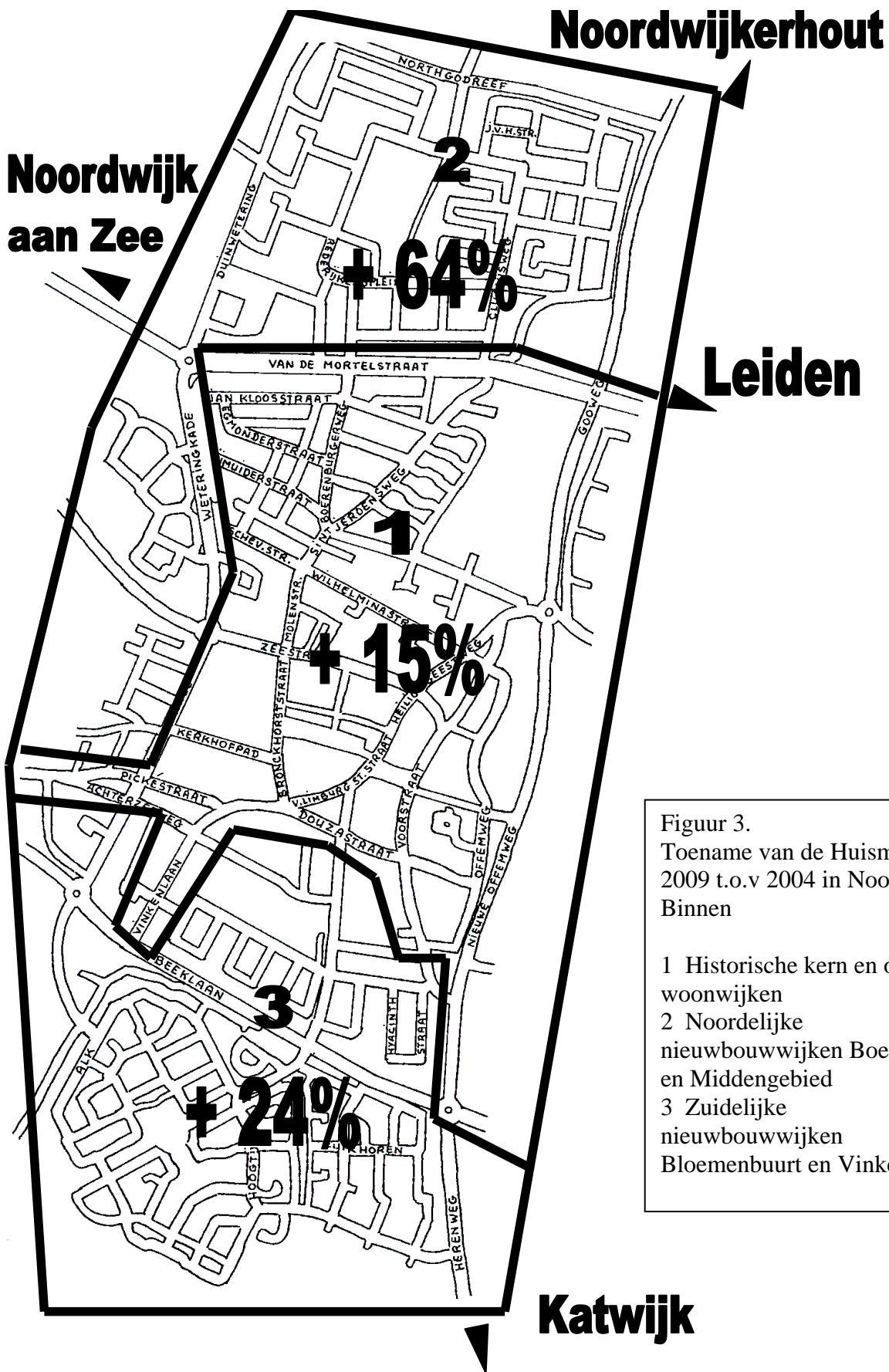

2009

Plattegrond van Noordwijk-Binnen met zangposten van Huismussen

- 1 zingende vogel
- 5 zingende vogels

Figuur 2.

Figuur 3.
 Toename van de Huismus in 2009 t.o.v 2004 in Noordwijk-Binnen

- 1 Historische kern en oude woonwijken
- 2 Noordelijke nieuwbouwwijken Boerenburg en Middengebied
- 3 Zuidelijke nieuwbouwwijken Bloemenbuurt en Vinkeveld

Rond de eeuwwisseling broedden jaarlijks één of twee paar Sperwers op het landgoed Offem. Regelmatig werden nesten met tot wel vijf jongen gevonden. Daarna vestigde de Havik zich op het landgoed. Er werd nestbouw geconstateerd en sindsdien worden er het hele jaar rond Haviken waargenomen. Jonge Sperwers staat hoog op het

menu van de Havik en het is dan ook niet verwonderlijk, dat deze als broedvogel uit Offem is verdwenen. Het kan dus heel wel zijn dat de huismussenpopulatie in het aangrenzende Noordwijk-Binnen hiervan heeft geprofiteerd.

Een tweede gunstige ontwikkeling is de toegenomen aandacht voor de Huismus in de afgelopen jaren.

De snelle achteruitgang van de soort in de afgelopen tientallen jaren, bracht Vogelbescherming Nederland ertoe om de soort in 2004 op de Nederlandse Rode Lijst te plaatsen. Een jaar later zorgde de doodgeschoten ‘dominamus’ voor nog meer publiciteit. Velen realiseerden zich, dat de vertrouwde Huismus stilletjes hun tuin had verlaten. Sindsdien wordt er steeds meer voer gestrooid in allerhande tuinen en op balkons in de hoop het tij te keren.

Tot op heden heeft de toename van de Huismus vooral geleid tot uitbreiding van bestaande kolonies, getuige het grote aantal stippen in figuur 2 met 5 zingende mannetjes vlak bij elkaar. Op de kaart van 2004 staan slechts 3 grote stippen en in 2009 wel 17. Indien de toename doorzet, is het interessant te zien of vervolgens ook de witte vlekken op de kaart gekoloniseerd gaan worden.

Positie van de zangposten en nestplaatsen

Reeds in 2004 leken de huismusmannetjes in Noordwijk een voorkeur te hebben voor een zonnige zangpositie op het zuiden. Veel mannetjes verdwenen even later onder de dakpannen vlak bij de zangpost. Het is dus aannemelijk, dat de nestplaats zich in de meeste gevallen aan diezelfde zijde van een pand bevindt.

In 2009 is daarom zo nauwkeurig mogelijk aangetekend op welke windrichting de zangpost was gericht. Het resultaat is dat precies 60% van de mannetjes een zangpositie op de zuidelijke helft (zuidwest en zuidoost) gericht had en 40% op het noorden (noordwest en noordoost)(tab.1).

Er lijkt dus een lichte voorkeur voor een zonnige zangpositie en/of nestplaats te bestaan. Worden de zangposten in

een oostelijke (noordoost en zuidoost) en westelijke (zuidwest en noordwest) helft verdeeld, dan levert dat een vrijwel gelijke verdeling op; respectievelijk 49,6% en 50,4%.

Expositie zangposten 2009	aantal	% zuid	% noord
Boerenburg (noord)	48	89,6	10,4
oude dorp (midden)	101	65,4	34,6
Vinkeveld (zuid)	71	32,4	67,6
Noordwijk Binnen totaal	220	60	40

Tabel 1. Percentage zuidelijk en noordelijk gerichte zangposten van Huismussen in verschillende wijken van Noordwijk-Binnen.

Binnen het dorp vertonen met name de noordelijke wijk Boerenburg en de zuidelijke wijk Vinkeveld een grote afwijking ten opzichte van het gehele dorp. In Boerenburg blijken de Huismussen een opmerkelijke voorkeur van wel 89,6% voor een zuidelijke zangpost te hebben (tab.1). In het zuidelijke Vinkeveld blijken echter de noordelijke zangposten favoriet met 67,6%. In het gebied

daartussen ligt de verhouding ongeveer gelijk aan het dorpsgemiddelde.

Het lijkt er dus op, dat Huismussen die verder van het centrum broeden een sterkere dorpsgerichte zang- en/of nestplaats hebben. Zo zitten alle mannetjes langs de meest zuidelijk gelegen straat Hoogtij in het Vinkeveld aan de noordzijde van de huizenblokken.

Op het eerste gezicht lijkt het dus, dat de Huismussen vooral dorpsgericht zijn en het buitengebied minder belangrijk voor hen is. Vermoedelijk zoeken Huismussen hun nestplaatsen zo dicht mogelijk bij de voedselbronnen. Dat zijn in het voorjaar waarschijnlijk de tuinen en plantsoenen in het dorp. In dit licht is het interessant te onderzoeken of de vogels zich na het broedseizoen wél meer op het buitengebied richten om er te foerageren.

Er zijn echter nog andere mogelijke factoren die een rol spelen in de dorpsgerichte voorkeur. Zo kan het zijn, dat de nieuwbouwwijken vanuit het oude dorp zijn gekoloniseerd, waardoor de dakhelften die op het dorp gericht zijn als eerste worden ontdekt en bezet. Daarnaast kan het zo zijn, dat de Huismussen in het Vinkeveld het meest te lijden hebben onder de heersende zuidwestelijke

winden. Zij zouden dan liever op de beschutte noordelijke dakhelften gaan broeden.

Samenvatting

In tegenstelling tot de verwachting is de populatie van de Huismus in Noordwijk-Binnen tussen 2004 en 2009 toegenomen. Deze toename was het sterkst in de nieuwste wijken. Toegenomen winteroverleving en verminderde predatiedruk lijken de belangrijkste oorzaken voor deze toename.

Als zang- en nestplaats heeft de Huismus een lichte voorkeur voor de zonnige zuidelijke kant van gebouwen.

Daarnaast kiezen zij het liefst een broedplaats die op de belangrijkste foerageerplekken in het dorp is gericht. Mogelijk benutten zij buiten de broedtijd ook het buitengebied als foerageergebied. Toch zal nader onderzoek moeten uitwijzen of bovengenoemde veronderstellingen inderdaad onderbouwd kunnen worden.

Natuurlijk zullen toekomstige tellingen moeten aangeven of de toename van de Huismus tijdelijk of structureel zal blijken te zijn. Genoeg redenen om deze, voor sommigen wat saaie, vogelsoort te blijven volgen.

Foto's: Jan Hendriks